

Bijklussen moet mogelijk blijven

De afgelopen dagen hebben CDA en PvdA, met Paul Koster bestuurder bij de Autoriteit Financiële Markten (AFM) in hun kielzog, voorgesteld om het werktein van accountantskantoren rigoureus te gaan inperken.

Draaipunt in deze discussie is de vraag in hoeverre accountantsconglomeraten in de toekomst nog fiscale en andere adviezen mogen geven aan hun cliënten. Voordat er in dit soort discussies in het wilde weg conclusies worden getrokken, moet er beter worden nagedacht. Want de hamvraag is: hoe onafhankelijk kan een accountant zijn als hij degene controleert die rechtstreeks zijn rekening betaalt? Met name voor beursgenoteerde ondernemingen moet eindelijk eens gebroken worden met het principe 'wie betaalt, die bepaalt'.

Er worden twee redenen aangevoerd voor de inperking van het werktein van alle accountantskantoren. Allereerst wordt er gevreesd voor de kwaliteit van de accountantscontrole zelf als bijvoorbeeld fiscalisten van hetzelfde huis adviezen aan het te controleren bedrijf geven. Dit omdat de gemiddelde controlerende accountant kennelijk bibberend overstag gaat wanneer zijn collega-fiscalist van hetzelfde kantoor hem te verstaan heeft gegeven dat hij niet te veel lastige vragen mag opwerpen over diens creatieve ideeën.

In de tweede plaats wordt de indruk gewekt dat het voortbestaan van veel accountantskantoren in gevaar kan komen als gevolg van tal van agressieve, vaak fiscale, adviezen. Het feit dat KPMG onlangs in de VS maar ternauwernood is ontkomen aan een strafrechtelijke vervolging van zijn fiscale adviestak, wordt daarbij als schrikbeeld gebruikt.

Volgens mij betekent de voorgestelde rigide scheiding van werkzaamheden helemaal niet dat er dan per definitie betere accountants zullen opstaan. En is het ronduit onzinnig om een dergelijke scheiding aan alle Nederlandse ondernemers op te dringen. Toegegeven, voor beursgenoteerde bedrijven verdient zo'n scheiding overweging. In de doorgaans zo regelzuchtige VS geldt al langer het verbod om fiscale en andere adviezen bij

Accountants Uitsluitend voor beursgenoteerde bedrijven moet de regel gaan gelden dat het controlerende accountantsconglomeraat geen adviesdiensten meer mag leveren

» *Albert-Jan van Soelen*

de accountant te halen. Maar zelfs daar is ervoor gekozen dit verbod toe te spitsen op beursfondsen.

Dit spoort ook met de ontstaansgeschiedenis van het accountantsberoep. Deze gaat terug naar de periode waarin de factoren arbeid en kapitaal werden gescheiden omdat de beursnotering van bedrijven een hoge vlucht nam. Bij zo'n scheiding moeten de belangen van aandeelhouders/beleggers goed worden beschermd. Nederland zou de VS moeten volgen. En alleen aan de accountants die beursfondsen controleren een 'bijklusverbod' moeten opleggen. Ondernemingen met een zekere schaalgrootte en met beleggers als aandeelhouder behoeven immers extern toezicht.

De overgrote meerderheid van de Nederlandse bedrijven heeft evenwel minder dan tien werknemers. Dergelijke bedrijven hebben in de regel onvoldoende kennis in huis voor de meer ingewikkelde financiële zaken. Het inhuren van externe bijstand is dan van tijd tot tijd noodzakelijk. In de praktijk wordt die bijstand naar volle tevredenheid door de huisaccountant verleend. Op hetzelfde moment zijn allerlei accountantsverklaringen daar natuurlijk niet of nauwelijks relevant. Per slot van rekening kunnen de twee partijen die met de bulk van deze ondernemingen te maken hebben — de Belastingdienst en de banken — eerder te goed dan niet goed genoeg bepalen wat hun toekomst.

De conclusie is dus dat de overheid voor aandeelhouders in niet-beursgenoteerde bedrijven niet hoeft uit te maken waar de adviesdiensten wel en niet mogen worden ingekocht. Daar komt nog bij dat het speelveld van de zakelijke

dienstverlening de afgelopen jaren ingrijpend is gewijzigd. Steeds meer ondernemers zijn tot de conclusie gekomen dat het verstandiger is voor de meer ingewikkelde klussen een man of vrouw in te huren die echt verstand van zaken heeft. In de markt is op deze behoefte ingespeeld door de oprichting van tal van nichekantoren — vaak afsplitsingen van secties binnen (te) grote conglomeraten.

Het echte probleem is dat een accountant, die bij zijn controle stuit op onregelmatigheden, gedwongen is in 'de hand te bijten waaruit hij eet'. Ik weet dat het regelmatig voorkomt dat bestuurders van bedrijven die geconfronteerd worden met te lastige vragen van hun accountant, in een gesprek met hem onder vier ogen aangeven er wel van uit te gaan dat er een goedkeurende verklaring wordt afgegeven. Daarbij wordt dan vaak niet rechtstreeks verwezen naar het feit dat de accountant nog aanzienlijke declaraties heeft openstaan, maar toch wel impliciet. Alleen als de grenzen echt zijn overschreden biedt deze 'strategie' geen soelaas meer. Maar ook dan geeft de accountant pas signalen naar de markt af als het kalf al verdrongen is. Denk maar aan de situatie bij Ahold twee jaar geleden.

Hiermee kom ik tot de kern van mijn betoog. Uitsluitend daar waar dat nodig is, moeten we ervoor zorgen dat de onderneming niet zelf haar accountant kiest, maar dat die keuze haar uit handen wordt genomen. Ook hier moet de focus liggen op de beursgenoteerde bedrijven. Concreet zou dit betekenen

dat bij hen de bevoegdheid tot het verlenen van de controleopdracht aan de accountant niet langer bij de aandeelhouders, bij de commissarissen en/of bij de directie mag liggen. Deze bevoegdheid moet worden overgeheveld naar een onafhankelijk lichaam.

Ook de financiële afwikkeling van de relatie met de accountant zou naar dit lichaam moeten worden omgebogen. Daartoe zou bijvoorbeeld in de Euro-next-noteringsovereenkomsten kunnen worden vastgelegd dat alle bedrijven volgens een nader te bepalen sleutel jaarlijks een bijdrage moeten storten in de kas van het lichaam dat fungeert als spelverdeler van de controleopdrachten.

Voor Paul Koster ligt hier een mooie nevenfunctie in het verschiet. Van mij mag hij lid worden van het bestuur van het nieuwe Euronext-accountantsfonds. Maar wellicht is het verstandiger dat de AFM de gang van zaken bij dat fonds gaat controleren. Per slot van rekening is het uitvoeren van controles een kerncompetentie van Koster, die voorheen accountant was bij Arthur Andersen en bij de bekende gloeilampenfabriek in het zuiden van ons land.

Toegegeven, nadeel van dit plan is dat er een bureaucratisch circuit bij komt. Maar dit nadeel weegt ruimschoots op tegen de voordelen. Bovendien ontstaat langs deze weg meteen de mogelijkheid om aan degenen van wie de financiële markt dat verlangt de verplichting op te leggen om 'normale' tarieven te gaan betalen voor het controleren van de jaarrekening. Want het is absurd dat accountants in een positie zijn gemanoeuvreed waarbij zij onvoldoende risico-opslag in hun prijzen kunnen opnemen. Dat feit brengt hun voortbestaan veel directer in gevaar dan de enkele scheve schaats die hun fiscale collega's rijden.

Laten we hopen dat ook het Euronext-accountantsfonds in het debat een serieuze kans krijgt.

Mr A.J. van Soelen is fiscalist en compagnon bij Spigthoff Advocaten & Belastingadviseurs, www.spigthoff.com. Dit is het eerste artikel in de discussie over scheiding van advies en controle van accountants.

